

BERN. BRAZDŽIONIO GRĮŽIMAS Į LIETUVĄ 1989 M.

1988 m. vasarą oficialiai įkurtas Lietuvos persitvarkymo sąjūdis gaivino laisvės idėjas, atsigavo laisva spauda, kūrėsi įvairios organizacijos. 1988 m. spalio 7 d. Gedimino pilies bokšte pirmą kartą oficialiai buvo iškelta Lietuvos trispalvė. Dviem dienomis vėliau trispalvė buvo iškelta ir Kaune virš Karo muziejaus bokšto, o maždaug po mėnesio tuometinė Aukščiausioji Taryba pripažino šią vėliavą valstybine. Prasidėjęs Atgimimo laikotarpis buvo plačiai aptarinėjamas užsienyje gyvenusių lietuvių, dauguma, tarp jų ir poeto Bernardo Brazdžionio šeima, pasitraukusi iš Lietuvos dėl raudonojo teroro 1944 m. vasarą.

Lietuvos laisvės šaukliu tituluojamą poetą Bern. Brazdžionį ilgai teko įkalbinėti, jis senokai planavo, tačiau vis delsė atvykti į Lietuvą. Visus tuos 45-erius okupacijos metus laikydamas save tremtiniu, Brazdžionis buvo griežtai nusistatęs nebendradarbiauti ir nebendrauti su sovietinę okupaciją pripažinusiems ar jai paklusiems asmenims, tad apsilankymas gimtinėje jam neatrodė tinkamas žingsnis. Tačiau Sąjūdžio įpūstas laisvės vėjas, dainuojanti revoliucija, Lietuvoje plazdanti trispalvė sušvelnino poeto nuostatą ir 1989 m. jis ryžosi turistinei kelionei, kurioje jį lydėjo žmona Aldona, dukra Saulė ir vaikaitė Dalita.

Iš Los Andželo skrido per Maskvą, gegužės 22 d. lėktuvui nusileidus Šeremetjevo oro uoste, Brazdžionius nustebino netikėtai juos su gėlėmis pasitikusi grupė Lietuvos jaunimo – Brazdžionio poezijos gerbėjų. Gegužės 23 d. lėktuvas nusileido Vilniuje. Minia tautiečių sutiko pasiilgtą Tautos dainių, skanduodama „Lie-tu-va, Lie-tu-va“, buvo mėtomos gėlės, oro uoste vyko tikras mitingas... Bern. Brazdžionis stipriu tribūno balsu pasveikino Lietuvos žemę ir jį pasitikusius rašytojus, kunigus, sąjūdiečius, tremtinius:

*O Lietuva, nuėjusi Golgotos kryžiaus klaikų kelią,
Pavasarejančio vasario atšiloj kai vėliavą trispalvę į rankas imi,
Kiekvieną tavo laisvės medžio pumpuru pražydusią šakelę,
Kiekvieną čia gimtosios žemės pėdą aš bučiuoju širdimi. <...>*

Iš oro uosto poetas buvo išneštas ant rankų...

Lietuvoje dienotvarkė buvo labai įtempta, minios žmonių plūdo į renginius, kurie virsdavo didžiulėmis šventėmis ar net mitingais. Apgultis buvo ir „Lietuvos“ viešbutyje Vilniuje, ir „Neries“ viešbutyje Kaune, dažnas norėjo pabendrauti, pakalbėti, gauti autografą išsaugotoje knygoje ar poezijos rinktinėje „Poezijos pilnatis“. O kur susitikimai su kolegomis rašytojais, giminaičiais, jaunystės draugais? Bern. Brazdžionis savo kalendoriuje buvo susirašęs suplanuotas kiekvienos dienos keliones ir susitikimus, tačiau jų buvo kur kas daugiau. Tiesa, viešbučiuose buvo labai atsargus, nesijautė laisvai, suprato, kad yra prižiūrimas ir akylai stebimas tuo metu dar aktyviai veikusių KGB agentų.

Lankėsi ir Maironio muziejuje, domėjosi ekspozicijomis, parodomis, veikla, prisiminė detalių iš laikotarpio, kai pats jam vadovavo. Maironį, jo kūrybą visuomet vertino ypatingai, Maironį laikė vienu iš savo mokytojų.

1976 m. Bern. Brazdžionis laiške Danutei Lipčiūtei Augienei rašė: „Šiek tiek pridėjęs pirštus prie Maironio muziejaus tvarkymo, vėliau visą laiką labai ėmiau į širdį įvairius dalykus ir faktus, susijusius su Maironio palikimu“.

Gyvendamas tremtyje nuolat domėjosi Maironio antkapinio paminklo lentos pakeitimu, nes originalią, pritrivintą po Maironio mirties, sovietai pakeitė kita, kurioje nebeliko žodžių „Didysis Lietuvos atgimimo dainius“, rūpinosi galimybėmis tai padaryti. Rūpestį dėl

antkapio išdėsto daugybėje savo susirašinėjimų. Šiuo klausimu Brazdžionis turėjo savo tvirtą ir griežtą nuomonę, jis pyko, jog užrašas buvo pakeistas.

Griežtas komentaras užrašytas ir ant nuotraukos, kurioje poetas prie Maironio kapo: „Prie Maironio antkapio pridengto „balta dėmė“, kurios iki šiol negali nuimti. Kodėl? Ar Maironis vis dar ne „Lietuvos prisikėlimo dainius“, o tik prelatas...“

Dalyvaudamas pirmajame Poezijos pavasario 89° šventės renginyje prie ką tik atstatyto Laisvės paminklo, Bern. Brazdžionis atvirai išreiškė savo didelę pagarbą Maironiui. Įvykį savo knygoje „Tautos šauklio aidai“ aprašė P. Palilionis: „Lydimi vis gausėjusios minios, valandėlę parymojom prie Aukuro kritusiems už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Nusilenkę karžygių, Kudirkos, Basanavičiaus, Daukanto atminimui, grėsmingai siaurėjančiu gyvuoju koridorium patraukėm prie žmonių jūroje skendėjusio Laisvės paminklo, kur netrukus turėjo prasidėti pirmoji vieša Bernardo Brazdžionio poezijos valandėlė Kaune. Praeidamas pro Maironio biustą, poetas netikėtai stabtelėjo, priklaupė...“

Pirmoji kelionė į Lietuvą – tai didysis Bern. Brazdžionio triumfas. Tą pavasarį 100 tūkstančių egzempliorių tiražu išėjusi poezijos rinktinė „Poezijos pilnatis“ buvo išgraibstyta iš knygynų, leidimas pakartotas dar 25 000 tiražu, poetas vainikuotas Poezijos pavasario šventėje Lakštingalų slėnyje ir tiesiogine prasme ant rankų perneštas per Lietuvą: Kaunas, Vilnius, Šiauliai, Stebeikėliai, Žadeikiai, Pasvalys, Biržai, Kryžių kalnas...

Bern. Brazdžionio rinkinio skyriaus vedėja Jūratė Ivanauskienė